

بازخوانی و نگاهی دوباره به فضایل و ویژگی های شب قدر

مقدمه

شب قدر، بر اساس آیات و روایات، از شب های مقدس و متبرک اسلامی است. خداوند در قرآن مجید از آن به بزرگی یاد کرده و سوره ای نیز به نام «قدر» نازل فرموده است. در احادیث اسلامی نیز به صراحت بیان شده که در تمام سال شبی به خوبی و فضیلت شب قدر نمی رسد. برای نمونه، در روایتی از رسول خدا(ص) آمده است:

هنگامی که ماه رمضان نزدیک شد در ایامی که سه روز از ماه شعبان باقی بود به بلال گفت: مسلمانان را به مسجد بخوان و چون حاضر شدند، بر فراز منبر رفت و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: «ای مردم، پروردگار این ماه را به شما اختصاص داده است، آن سید ماه هاست و در آن شبی است که از هزار ماه نیکوتر است» (عروسی حویزی، ۱۴۱۵ ق، ج ۵: ۶۱۸).

حال سؤال این است: مگر در این شب چه پیش آمدهایی رخ داده که این شب از چنین عظمت و فضیلتی برخوردار گشته است؟ و جوه تمایز این شب با شب های دیگر در چیست؟

وجه تسمیه شب قدر

پیش از بررسی چرایی فضیلت شب قدر و بیان ویژگی هایش، لازم است در ابتدا به معنای قدر و وجه تسمیه آن اشاره کنیم.

«قدر» در لغت به معنای اندازه و «تقدیر» به معنای اندازه گیری و تعیین است (قرشی بنابی، ۱۳۷۱، ج ۵: ۲۴۶-۲۴۷). اگر تقدیر به خدا نسبت داده شود به دو گونه می باشد: یکی اعطای قدرت بر اشیا و دیگری آنکه اشیا را بر مقدار

مخصوص و وجه مخصوص قرار بدهد به اقتضای حکمت... مثل تقدیر هسته خرما که از آن خرما بروید نه سیب و زیتون. پس تقدیر خدا بر دو وجه است یکی حکم به اینکه فلان طور باشد یا نباشد... و دوم اعطای قدرت بر اشیا... (همان: ۲۴۸)

با توجه به این معنا، وجه نام گذاری یکی از شب های مبارک ماه رمضان به شب قدر روشن می گردد. علامه طباطبائی(ره) در این باره می فرماید:

ظاهراً مراد از قدر، تقدیر و اندازه گیری است. پس، شب قدر شب اندازه گیری است. خدای تعالی در آن شب حوادث یک سال را یعنی از آن شب تا شب قدر سال آینده را تقدیر می کند؛ زندگی، مرگ، رزق، سعادت، شقاوت و چیزهایی دیگر از این قبیل را مقدر می سازد، آیه ششم سوره مبارکه دخان هم که در وصف شب قدر است [و] بر این معنا دلالت دارد: «فِيهَا يَفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ أَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا إِنَّا كَنَّا مُرْسِلِينَ رَحْمَةً مِّنْ رَبِّكَ» [دخان: ۶ [1]] «چون «فرق» به معنای جدا سازی و مشخص کردن دو چیز از یکدیگر است، و فرق هر امر حکیم جز این معنا ندارد که آن امر و آن واقعه ای که باید رخ دهد را با تقدیر و اندازه گیری مشخص سازند. و از این استفاده می شود که شب قدر منحصر در شب نزول قرآن و آن سالی که قرآن در آن شب نازل شد نیست، بلکه با تکرار سال ها، آن شب هم تکرار می شود، پس در هر ماه رمضان از هر سال قمری شب قدری هست که در آن شب امور سال آینده تا شب قدر سال بعد اندازه گیری و مقدر می شود (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق، ج ۲۰: ۳۳۰)

این بیان با روایات گوناگونی که می گوید در این شب مقدرات یک سال انسان ها تعیین می گردد و ارزاق، سرآمد عمرها و امور دیگر در آن مشخص می شود، تطابق دارد.

فضایل و ویژگی های شب قدر

دلیل فضیلت این شب بر شب های دیگر به اعتبار اموری است که در این شب برآورده می شود که بر اساس آموزه های دینی مهم ترین آن ها عبارت اند از:

۱. شب نزول قرآن

از آیات قرآن به خوبی استفاده می شود که این کتاب در ماه مبارک رمضان نازل شده است. خداوند متعال می فرماید: «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» بقره: ۱۸۵؛ ظاهر آیه آن است که تمام قرآن در این ماه نازل گردید و در نخستین آیه سوره قدر نیز می فرماید: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» قدر: ۱؛ ما آن را در شب قدر نازل کردیم»

گرچه در کلام خدای تعالی به صراحت نام قرآن ذکر نشده، ولی مسلم است که ضمیر «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» به قرآن باز می گردد و ابهام ظاهری آن برای بیان عظمت و اهمیت آن است (مکارم شیرازی و همکاران، ۱۳۷۱، ج ۲۷: ۱۸۱) از انضمام این دو آیه شریفه به خوبی معلوم می شود که شب قدر یکی از شب های ماه مبارک رمضان است، اما در قرآن چیزی که بر آن شب دلالت کند نیامده است و تنها در روایت ها اشاره هایی به آن شده است. علامه طباطبائی در تبیین این حقیقت می فرماید:

قرآن کریم دو جور نازل شده است: یکی یکپارچه و در یک شب معین که آیه: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» به آن اشاره دارد و ظاهرش این است که همه قرآن به صورت یکجا در شب قدر نازل شده است و مؤیدش هم این است که تعبیر به انزال کرده، که ظاهر در اعتبار یکپارچگی است، نه تنزیل که ظاهر در نازل کردن تدریجی است. علاوه بر این در سوره دخان می فرماید: «وَ الْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ [2]» که صریحاً تصریح شده همه قرآن در یک شب و به صورت یکپارچه نازل شده است.

دیگری نزول تدریجی که در طول بیست و سه سال نبوت پیامبر(ص) صورت گرفته است و آیات شریفه «وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا [3]» و «وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ لَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا [4]» به آن اشاره دارد (ر. ک. طباطبائی، ۱۳۹۰ق، ج ۲۰: ۳۳۱)

۲. شب تقدیر امور

قرآن کریم علت دیگر فضیلت این شب بزرگ را تعیین مقدرات انسان قلمداد کرده و می فرماید: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْمُبَارَكَةِ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ» (دخان: ۳-۴)؛ ما قرآن را در شبی پُر برکت نازل کردیم، ما همواره اندازکننده بوده ایم، در آن شب هر امری بر اساس حکمت (الهی) تدبیر و جدا می گردد.»

امام باقر(ع) در تفسیر و تبیین معنای این آیه و مراد از «لَیْلَةُ الْمُبَارَكَةِ» می فرماید:

آن شب قدر است که همه ساله در ماه رمضان و در دهه آخر آن، تجدید می شود. شبی که قرآن جز در آن شب نازل نشده و آن شبی است که خدای تعالی درباره اش فرموده: «در آن شب هر امری با حکمت، متعین و ممتاز می گردد.» آنگاه فرمود: «در شب قدر هر حادثه ای که باید در طول آن سال واقع گردد، تقدیر می شود: خیر و شر، طاعت و معصیت و فرزندی که قرار است متولد شود یا اجلی که قرار است فرارسد یا رزقی که قرار است برسد و...» (همان: ۳۳۴)

امام رضا(ع) نیز می فرماید:

در ماه رمضان شب قدر است که بهتر از هزار ماه است. در آن شب هر امر محکمی معین می گردد و آن سر سال است که آنچه در سال از خیر و شر، نفع و ضرر، روزی و مرگ پیش می آید، تقدیر می گردد و به همین دلیل، این شب، شب قدر نامیده می شود (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۹۷: ۱۴)

البته، این نکته که همه مقدرات بندگان خدا در طول سال در شب قدر رقم می خورد و معین می گردد، با آزادی، اراده و مسئله اختیار منافات ندارد؛ زیرا تقدیر الهی به وسیله فرشتگان بر طبق شایستگی ها و لیاقت های افراد و به اندازه ایمان، تقوا، پاکی نیت و اعمال آن هاست. بدون شك مفاهیمی چون: وعده و وعید، انذار و بشارت، کیفر و پاداش، بدون برخورداری انسان از اراده و اختیار بی معناست. حضور انسان در محافل شب قدر، عبادت و دعا و... جلوه هایی از حضور اراده و اختیار انسان است. بزرگ ترین اشتباه درباره حقیقت مشیت الهی این است که گروهی خود را صاحب همه چیز می دانند و تصور می کنند خداوند به صورت مطلق همه کارها را به بندگان خود واگذار نموده است؛ پس نه ثواب و عقاب در کار است و نه مسئولیت و اخلاق. گروهی دیگر نیز فکر می کنند انسان موجودی مجبور است که هیچ اختیار و آزادی ندارد و همه چیز با قضا و قدر تعیین می شود؛ در حالی که حقیقت، امری میان این دو نظر است؛ یعنی نه جبر قضا و قدر و نه واگذاری مطلق به بندگان؛ چراکه بعضی از کارها را ما به خواست و اراده خودمان انجام می دهیم؛ مثل خوردن، آشامیدن، رفتن، آمدن و... و در بعضی دیگر از کارها همچون به دنیا آمدن، از دنیا رفتن و... اراده و خواست ما مطرح نیست (ر. ک. مکارم شیرازی و همکاران، ۱۳۷۱، ج ۲۷: ۱۸۷)

۳. شب نزول فرشتگان

قرآن کریم شب قدر را شب نزول فرشتگان و روح [5] بر زمین، برای تقدیر و تعیین سرنوشت بندگان، و آوردن هر خیر و برکتی معرفی می کند: «(تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ) قدر: ۴»؛ فرشتگان و روح در آن شب به اذن پروردگارشان برای [تقدر] امور نازل می شوند.»

با توجه به اینکه «تَنْزَلُ» فعل مضارع بوده و دلالت بر استمرار دارد، روشن می شود که شب قدر ویژه زمان پیغمبر اکرم(ص) و نزول قرآن مجید نبوده، بلکه امری مستمر و شبی مداوم است که در هر سال تکرار می شود. نزول ملائکه و روح در چنین شبی نشانه شرافت و برتری آن بر هزار ماه است.

۴. شب رحمت خاصه الهی

در نگرش دینی زمان و مکان یکی از عواملی است که در میزان ارزش و پاداش اعمال انسان تأثیر می گذارد. اینکه در آموزه های دینی ثواب نماز در مسجد با نماز در غیر مسجد، اعمال در ماه رمضان با همین اعمال در غیر ماه رمضان و... متفاوت ذکر شده است و یا عبادت در برخی از زمان ها همچون شب های جمعه و هنگامه سحر بر دیگر ایام برتری داده شده است، اشاره به همین حقیقت دارد. علت این تفاوت در این نکته نهفته است که وقتی زمان و مکانی مورد عنایت و توجه خداوند متعال قرار گرفت، رنگ خدایی یافته و ارزش پیدا می کند. از این رو، عمل در آن زمان یا مکان پاداش و اجری متفاوت با دیگر زمان ها و مکان ها خواهد داشت. شب قدر از جمله شب هایی است که مورد عنایت خاص خداوند متعال قرار گرفته است به همین خاطر، رحمت ویژه خود را شامل بندگان می کند. رسول خدا(ص) می فرماید:

حضرت موسی(ع) به درگاه خداوند عرضه داشت: خدایا، قرب و نزدیکی به تو را می خواهم. خطاب آمد: نزدیکی به من برای کسی است که شب قدر را بیدار بماند. عرضه داشت: رحمت تو را خواهانم. فرمود: رحمت من برای

کسی است که در شب قدر بر بینوایان ترحم کند. حضرت موسی گفت: خدایا، عبور از پل صراط را می خواهم. فرمود: آن برای کسی است که در شب قدر صدقه ای بدهد. گفت: خدایا، درختان و میوه های بهشتی را می خواهم. فرمود: آن برای کسی است که در شب قدر تسبیح بگوید. عرضه داشت: خدایا، رهایی از آتش جهنم را می خواهم. فرمود: آن برای کسی است که در شب قدر آمرزش بخواهد و استغفار نماید. گفت: خدایا، خرسندی و رضایت تو را طلب می کنم. فرمود: رضایت و خشنودی من برای کسی است که در شب قدر دو رکعت نماز بگذارد (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۸: ۲۰)

ثواب اعمال نیز در این شب بسیار متفاوت با زمان های دیگر است. عبادت در این شب بالاتر از هزار ماهی است که شب قدر در آن نباشد. در این باره از رسول خدا (ص) نقل شده است که آن حضرت درباره شخصی از اسرائیلیان، به نام شمسون، برای مسلمانان صحبت به میان آورد و تعریف کرد که او هزار ماه سلاح پوشید و در راه خدا به جهاد پرداخت. مسلمانان از این موضوع شگفت زده شدند و از پیامبر پرسیدند که ما چگونه می توانیم با این عمر کوتاه همانند او باشیم؟! آیه نازل شد که «**لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ**» و به مسلمانان فهماند که عبادت در شب قدر از پوشیدن سلاح آن مرد و جهاد در هزار ماه، برتر و بالاتر است (کاشانی، ۱۳۴۴ق، ج ۱۰: ۳۰۲)

امام باقر(ع) نیز می فرماید: «**أَلْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا مِنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَأَنْوَاعِ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ لَيْسَ فِيهَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ**» (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۴: ۱۵۸). عمل صالح در شب قدر از قبیل نماز، زکات و کارهای نیک دیگر، بهتر است از عمل در هزار ماهی که در آن شب قدر نباشد.

البته، لازم به ذکر است همین طور که عبادات در شب قدر، بلکه در روزها و شب های متبرکه و اماکن مشرفه فضیلتش بسیار است، معاصی در آن ها نیز عقوبتش بسیار است (ر. ک. طیب، ۱۳۶۹، ج ۱۴: ۱۷۹).

بنابراین، این شب فرصتی است زرین و طلایی برای شست و شوی آینه دل. این شب بهترین فرصت است تا خوبی ها را جایگزین بدی ها، صلح و صفا را به جای اختلاف و تفرقه، احسان و نیکی را در عوض ظلم و ستم، احسان به والدین را جانشین عاق والدین و صلۀ رحم را جایگزین قطع رحم نماییم.

۵. شب مغفرت و آمرزش گناهان

اگرچه درهای غفران الهی همیشه به روی بندگانش باز است ولی در روزها و شب هایی رحمت خاصه الهی شامل بندگانش می شود که بهترین فرصت برای خطاکاران و گناهکاران است تا فرصت را مغتنم شمرده و از آن بهره بگیرند و ضمن پشیمانی از اعمال ناشایست، از خدای غفار و مهربان طلب عفو و بخشش نمایند. از فضیلت های شب قدر این است که هر مؤمنی آن را احیا بدارد، گناهانش آمرزیده می شود. در منهج الصادقین در تفسیر سوره قدر از پیامبر خدا(ص) روایت شده که فرمودند: «هر کس شب قدر را احیا دارد و مؤمن باشد و به روز جزا اعتقاد داشته باشد، تمامی گناهانش آمرزیده می شود (کاشانی، ۱۳۴۴ ق، ج ۱۰: ۳۰۸).

امام موسی بن جعفر(ع) در این باره می فرماید: «مَنْ اغْتَسَلَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَأَحْيَاهَا إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ خَرَجَ مِنْ دُنُوبِهِ» (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۰: ۳۵۸). کسی که در شب قدر غسل کند و تا طلوع صبح بیدار بماند و مشغول عبادت و نیایش الهی باشد، از گناهانش پاک می شود»

۶. شب اسارت شیطان و ایمنی انسان

شب قدر شبی است که به عنایت خداوند تبارک و تعالی شیاطین در بند اسارت اند و از این رو، زمینه و بستری که بر اساس آن انسان ها را به گمراهی می کشانند از بین می رود و انسان ها در ایمنی به سر می برند. پیامبر اعظم(ص) در این زمینه می فرماید:

قَدْ جَاءَكُمْ شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرٌ مُبَارَكٌ شَهْرٌ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَانِ وَ تَنْزَلُ فِيهِ

الشَّيَاطِينُ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا فَقَدْ حُرِمَ (همان: ۲۴۶) ماه رمضان فرا رسیده، ماهی با

برکت که خدا روزه اش را بر شما واجب گردانید. درهای بهشت در این ماه باز می شود و شیاطین در غل و زنجیرند. در این ماه شب قدر است که فضیلت آن از هزار ماه بیشتر است. در حقیقت، محروم کسی است که از برکات آن شب محروم باشد.

حضرت در حدیثی دیگر می فرماید: «شیطان در این شب بیرون نمی آید تا آن که سپیده اش تابان شود و در آن شب او نمی تواند کسی را فلج یا دردمند سازد یا فسادی بر کسی وارد آورد و در آن جادوی جادوگری کارگر نمی شود» (طبرسی، بی تا، ج ۱۰: ۷۸۹)

البته، اینکه شیطان در ماه رمضان در غل و زنجیر است منافات با گناه برخی از افراد ندارد؛ زیرا عامل گرایش انسان به سوی بدی ها، انحراف و گناه شیطان نیست، بلکه شیطان تنها نقش تحریک و وسوسه انسان را دارد و وسوسه در فرضی شکل می گیرد که نوعی تمایل و گرایش درونی در انسان وجود داشته باشد. آنچه انسان ها را به بدی و اماره می دارد، نفس اماره و هواهای نفسانی است و اگر شیطان هم بخواهد انسان را فریب دهد، از راه نفس اماره وارد می شود. این حقیقتی است که در آیات گوناگون قرآن به آن اشاره شده است. قرآن کریم منشأ گناهان و انحرافات در انسان را نفس اماره و هواهای نفسانی آن بر می شمارد و از زبان حضرت یوسف (ع) می فرماید: «وَمَا أُبْرِي نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ» (یوسف: ۵۳)؛ من خویش را مبرا نمی کنم چون که نفس انسانی پیوسته به گناه فرمان می دهد مگر آن را که پروردگارم رحم کند که او آمرزنده و مهربان است.»

۷. شب تقدیر ولایت و امامت

یکی دیگر از امتیازهای شب قدر ولایت و امامت ائمه اطهار(ع) است. بر اساس آنچه از روایات اسلامی بر می آید، در کنار دیگر امور هستی که در شب قدر، تقدیر، اندازه گیری و امضا می گردد، ولایت اهل بیت(ع) نیز در این شب مقدر و امضا گردیده است. امام علی(ع) می فرماید:

رسول خدا(ص) به من فرمود: يَا عَلِيُّ أَ تَدْرِي مَا مَعْنَى لَيْلَةِ الْقَدْرِ فَقُلْتُ لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ إِنَّ

اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَدَّرَ فِيهَا مَا هُوَ كَائِنٌ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَكَانَ فِيهَا قَدَرٌ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا يُتُّكَ وَوَلَايَةُ

الْأَيَّامَةِ مِنْ وَوَلَدِكَ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ (ابن بابویه، ۱۴۰۳ق: ۳۱۵)؛ ای علی، آیا می دانی معنای شب قدر چیست؟

گفتم: یا رسول الله نمی دانم. فرمود: خداوند تبارک و تعالی در شب قدر، آنچه را تا روز قیامت قرار است اتفاق بیفتد، مقدر کرده و از جمله آنچه مقدر نموده، ولایت تو و ولایت امامان از نسل تو تا روز قیامت است.

در حدیثی دیگر از رسول اکرم(ص) نقل شده است که به اصحابشان فرمودند: «آمَنُوا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ أَنْ هَا تَكُونُ

لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَ لَوْلِيهِ الْأَحَدَ عَشَرَ مِنْ بَعْدِي (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۱: ۵۳۳). به شب قدر ایمان بیاورید؛

زیرا آن شب برای علی بن ابی طالب و یازده فرزند از فرزندان او پس از من خواهد بود.»

۸. شب مخصوص امام زمان(عج)

از دیگر ویژگی های شب قدر این است که خداوند متعال، کامل ترین و شایسته ترین و برترین انسان را از برنامه ریزی و حکم خود آگاه می کند؛ چرا که قرآن کریم از استمرار تنزل فرشتگان و روح از جانب خدای متعال خبر می دهد و این امر یک ولی می خواهد که متولی آن باشد و آن همان امام معصوم(ع) است. چنان که در تفسیر

القمی در ذیل آیه «تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا» آمده است: «تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَ رُوحُ الْقُدُسِ عَلَيَّ إِمَامِ

الزَّمَانِ وَ يَدْفَعُونَ إِلَيْهِ مَا قَدْ كَتَبُوهُ مِنْ هَذِهِ الْأُمُورِ (قمی، ۱۳۶۳، ج ۲: ۴۳۲). فرشتگان و روح القدس بر امام

زمان(عج) فرود می آیند و از این امور آنچه را نوشته اند به او تقدیم می کنند.»

امیرالمؤمنین (ع) فرمود:

حقیقت شب قدر در هر سال وجود دارد و برنامه سال در آن شب نازل می شود و به راستی برای آن امر، صاحبان امری است. عرضه شد آنان چه کسانی هستند؟ فرمود: «أَنَا وَ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ صَلْبِي أَيْمَةً مُحَدَّثُونَ»؛ من و یازده

امام از نسل من که همه امامانی محدث می باشند [ملائکه را نمی بینند، ولی صدای آن ها را می شنوند.] (کلینی،

۱۴۰۷ق، ج ۱: ۵۳۲)

بنابراین، مؤمن حقیقی کسی است که هم استمرار شب قدر تا قیامت را بپذیرد و هم وجود حجت زمان و ولی امر و امام معصوم (ع) را، که دریافت کننده این امر الهی است، که امروزه در وجود مقدس بقیه الله الاعظم، حضرت مهدی (عج)، تبلور و ظهور یافته است. بی شک شبی که اختصاص به امام زمان (عج) دارد، شب خاصی است. از این رو، توسل به آن حجت خدا، در این شب با برکت، نقش مؤثری در گشایش کارهای انسان و گشودن آفاق در پیش او دارد و می تواند سرنوشت انسان را در جهتی که دستاوردهای بیشتری را در سال آینده نصیب او سازد تنظیم کند. و چه خوب است انسان در این شب حضرت را واسطه قرار داده و بهترین ها را از خداوند متعال طلب کند، و چه دعایی برتر و والاتر از فرج و سلامتی امام عصر (عج)، عزت اسلام و مسلمین، تداوم نظام مقدس جمهوری اسلامی و سلامتی ولی فقیه و نایب ایشان است.

نتیجه گیری

بر اساس معارف دینی «شب قدر» شبی است که در آن قرآن بر پیامبر عظیم الشأن (ص) اسلام نازل شده است. در این شب مقدرات یک سال انسان معین می گردد. ملائکه در این شب بر زمین فرود می آیند، نزد حجت خدا می روند و آنچه را برای بندگان مقدر شده بر ایشان عرضه می دارند. شب قدر همچنین شب تقدیر امامت و ولایت

است و می توان از آن به عنوان بهترین سند برای اثبات امامت و ولایت اهل بیت(ع) بهره گرفت. پس جا دارد که در چنین شبی انسان فرصت را غنیمت بشمارد و ضمن انجام دادن اعمال و عبادات ویژه این شب، به تفکر در اوضاع اسلامی و توجه بیشتر به تعالیم قرآن مجید و معارف اهل بیت(ع) پردازد و در کنار آن از اعمال زشت و گناهان خود استغفار نمایند.

کتابنامه

ابن بابویه(شیخ صدوق)، محمدبن علی(۱۴۰۳ق). معانی الاخبار، قم، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

حر عاملی، محمدبن حسن(۱۴۰۹ق). وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل البيت(ع)، ج ۸ و ۱۰.

طباطبائی، سیدمحمدحسین(۱۳۹۰ق). المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ج ۲۰.

طبرسی، فضل بن حسن (بی تا). مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، کتابفروشی اسلامیة، ج ۱۰.

طیب، عبدالحسین (۱۳۶۳). اطیب البیان فی تفسیر القرآن، تهران، اسلام، ج ۱۴.

عروسی حویزی، عبدالعلی بن جمعه(۱۴۱۵ق). تفسیر نور الثقلین، مصحح: هاشم رسولی، قم، اسماعیلیان، ج ۵.

قرشی بنابی، علی اکبر (۱۳۷۱). قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ج ۵.

قمی، علی بن ابراهیم (۱۳۶۳). تفسیر القمی، قم، دارالکتاب، ج ۲.

کاشانی، ملافتح الله (۱۳۴۴ق). منهج الصادقین فی الزام المخالفین، تهران، کتابفروشی اسلامیة، ج ۱۰.

کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق). الکافی، مصحح: علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ج ۱، ۲ و ۴.

مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳ ق)، بحار الأنوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ج ۹۷.

مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ج ۲۷.

پی نوشت ها

[1] در آن شب هر حادثه ای که باید واقع شود خصوصیاتش مشخص و محدود می گردد. این امری است خلف ناپذیر، امری است از ناحیه ما که این ماییم فرستنده رحمتی از ناحیه پروردگارت.

[2] سوگند به کتاب مبین، ما آن را در شبی مبارک نازل کردیم.»

[3] ما قرآنی بر تو نازل کردیم که به صورت آیات جدا از هم می باشد، تا آن را تدریجاً و با آرامش بر مردم بخوانی. و به طور قطع این قرآن را ما نازل کردیم.»

[4] آنان که کافر شدند گفتند: چرا قرآن یکباره بر او نازل نشد، بلکه یکباره نازل نکردیم تا قلب تو را ثبات و آرامش بخشیم، و بدین منظور آیه آیه اش کردیم.»

[5] روح مخلوق عظیمی است ما فوق فرشتگان. چنان که در حدیثی از امام صادق(ع) نقل شده است که شخصی از آن حضرت سؤال کرد: آیا روح همان جبرئیل است؟ امام(ع) در پاسخ فرمود: «إِنَّ جِبْرَائِيلَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، وَإِنَّ الرُّوحَ هُوَ خَلْقٌ أَكْبَرُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ؛ أَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ؛ جبرئیل جزو ملائکه است، و روح اعظم از ملائکه است، مگر خداوند متعال نمی فرماید: ملائکه و روح نازل می شوند.» (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۲، :